

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG**HLAHLOBO YA MAKGAOLAKGANG**

Possible Answers
Feb / Mar 2006

SESOTHO PUO YA LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG
(Pampiri ya Boraro)

KAROLO YA A**MEQOQO****POTSO 1**

Ela hloko

Diphoso di sehelwe mola, mme mofuta wa phoso o bontshwe tjena:

- mp : mopeleto
- ml : matshwao a puo
- p : puo
- // : karolo ya mantswe
- : ho kopanya mantswe

Kabo ya matshwao

	Matshwao	Bokgabane	Bohareng	Bofokodi
Dikahare	18	18 – 12	11 - 06	05 – 01
Sebopoho	4	04	03 - 02	01
Puo	14	14 – 10	09 - 05	04 – 01
Matshwao a ho bala	4	04	03 - 02	01

KAROLO YA B**DITEMA****POTSO 2**

2.1 Lengolo la setswalle

- Aterese (4)
- Tumediso (2)
- Boitsebiso (2)
- Sebopoho sa lengolo (4)
- Dikahare (6)
- Makgethe (2)

[20]

2.2 Lengolo la semmuso

- Aterese ya hao (3)
- Aterese ya bobedi (3)
- Ditumediso (1)
- Sehlooho (2)
- Sebopetho (4)
- Dikahare (5)
- Mokwallo (2)

[20]

POTSO 3

3.1 Metsotso

Sebopetho = 10

- Pulo le kamohelo (1)
- Lenane la batho ba teng (1)
- Palo ya metsotso ya kopano e fetileng (1)
- Ditswametsotsong (1)
- Tsa letsatsi - Botlokotsebe
 - Sesosa
 - Thibelo
 - Dintlha tse akaretseng (4)
- Tlatselletso ho tswa kopanong (1)
- Qetelo (1)

Puo = 4

- Puo e balehang e hhalosang ditaba (4-3)
- Pue e nang le diphoso (2-1)

Dikahare = 4

- Ditaba di nyalane le sehlooho (4-3)
- Ditaba tse hlahellang hohle feela (2-1)

Makgethe = 2

[20]

3.2 Memorantamo

- E ya ho: (1)
- E tswa ho: (1)
- Lebitso la setsha / Mokgatlo (2)
- Sehlooho (2)
- Letsatsi (2)
- Nomoro ya tsebiso (2)

- Puo	(5)
- Dikahare	(4)
- Makgethe	(1)

[20]

POTSO 4

4.1 Papatso

Puo = 4

Puo e be e hohelang	(4-3)
Puo e sa hoheleng	(2-1)

Dikahare = 4

Molaetsa o hlakileng o bile o hohela	(4-3)
Molaetsa o ferekanyang o bile o thekesela	(2-1)

Tlhophiso ya papatso = 2

[10]

4.2 Ho tlatsa diforomo

Sefane	(1)
Ma(le)bitso	(1)
Letsatsi laTswalo	(1)
Bong	(1)
Atere se Diterata = 1; Khoutu = 1	(2)
Fonofono (Lapeng)	(1)
Fonofono (Thekeng)	(1)
Sehlopha seo o se pasitseng	(1)
Sehlopha seo o tla se balla	(1)

[10]

KAROLO YA C
DITSHOMO LE TSA SETSO
POTSO 5

Bokgeleke ba Basotho – R.M. Moeketsi

5.1

- 5.1.1 - dithoko tsa bahale
 - dithoko tsa marena a Basotho
 - dithoko tsa ditaola
 - dithoko tsa makolwane
 - kodiamalla
 - difela
 (Tse hlano feela)

(5)

Dithoko tsa Bahale

- di ne di phetwa ha ho thoholetswa bonatla ba motho ya entseng ketso ya bohale setjhabeng
- Di ne di phetwa ke bahale

Dithoko tsa marena a Basotho

- di ne di phetwa ke morena kapa ke seroki
- di ne di phetwa ha morena a ya kgotla

Dithoko tsa ditaola

- di ne di lahlwa ha ngaka e qala ho hlahloba mokodi
- Ngaka e ne e reneketsa ditaola tsa yona

Dithoko tsa makolwane

- di ne di phetwa ke makolwane
- makolwane a ithoka a tswa mophatong mme a ithorisa kapa a nyatsa ba sa phethang setso

Kodiyamalla

- e binwa haholo ha ho hlahlile lefu kapa ho le bohloko
- E ne e binwa ke basadi ha ba hlokahalletswe ke banna ba bona

Difela

- difela di ne di qatjwa ke banna ha ba eya merafong ya gauta le ya ditaemane
- ba ne ba di pheta ho itlosa bodutu le ho re kumela ka tsa bophelo ba hae, le mathata a tseleng.

(5)

- 5.1.2 Ke ho bokotsa kapa ho reneketsa kapa ho roris motho, phoofolo kapa ntho

(1)

- 5.1.3 Dithoko ho ne ho ithokwa ha difela di phetwa ka ho bina

(2)

- 5.1.4 Kgoro
 Kgato
 Sealolo
 Motjeko

(4)

- 5.1.5 - moetsi le ketso
 - moeleo ha o pepeneneng
 - a a ruta
 - a amoheleha ho beng ba ona
 (Tse tharo) (3)
- 5.1.6 - a itshetlehlehole hodima ketso
 - a theilwe hodima nalane e itseng
 - ha a rute, ha a eletse, ha a laye, ha a kgalemele
 - tse sa bonahaleng di a hlaka (Tse tharo) (3)
- 5.1.7 (a) ho ja haholo / ho ba meharo (1)
 (b) ho hlanya (1)
 (c) ho tlwaela ho etsa ntho e itseng (1)
- 5.1.8 Puo ya teng ke e unyeditsweng / kgutsufaditsweng. Tlhopiso ya teng e atisa ho kenyeltsa reneketso, ho phafa / maama / le ho pheta ditaba. (4)

[30]

KAPA

- 5.2.1 - Maele ke dipolelo tsa bohlale tseo molemo wa tsona e leng ho ruta.
 - Maele ke dipolelo tse kgutshwanyane tse utlwisisehang le ho amoheleha setjhabeng seo a sebediswang ho sona.
 - Maele ke dipolelo tse phethahetseng tsa bohlale, tse hlilosang ka ho tshwatsha le ho bapisa (6)
- 5.2.2 - Maele a mangata a na le moetsi le ketso.
 Mohlala: Ngwana tadi o tsejwa ka mereto
 - Moeleo wa teng o potetse
 Monono ke mohodi ke mouwane
 - Maele a ruta a toba taba
 Tieho e tswala tahleho
 - A utlwisiseha le ho amohelwa setjhabeng seo a sebediswang hona Leshala le tswala molora
 - Maele a mang a itshetlehle hole hodima poletsamodumo Kgakgi o kgakga se sa mo kgakgeng le borokong
 - Maele a mangata a sebedisa mabitso mararane Bitsolebe ke seromo
 - A mang a na le dikarolo tse pedi tse tlatsanang mme tse kgemang mmohoho kapa tse phehisangang Bo tsholwa bo tjhesa bo tsohe bo fodile (14)
- 5.2.3 Dilotho tse qapuweng ka dimela. Ha o le mokananyana, monate o mokaale o o nka kae?
 Mabele

 Dilotho tse qapuweng ka disebediswa.
 Kgomo tsa makeleketa tse jang jwang di bothile
 Sekele

Dilotho tse qapuweng ka ditho tsa mmele
 Mohlankana ya dulang lehaheng
 Leleme

Dilotho tse qapuweng ka dintho tsa tlhaho
 Phate di a lekana
 Lehodimo le lefatshe

Dilotho tse qapuweng ka diphoofolo le dikokwanyana
 Phoofolo e sa jeweng
 Ntja
 Poho ya senona le tlhako le mariha
 Notshi

(10)
[30]

POTSO 6

6.1

6.1.1	Phetoho	(2)
6.1.2	Seteishene
Batswadi ba hae
Bana ba motseng
Kweetsa e se e le qanthana	(8)
6.1.3	O lokela ho ya hae o tjhake	(2)
6.1.4	Mmalehlwa le PhehHello	(2)
6.1.5	- Mmalehlwa o ne a bona
PhehHello a e na le diphoso leratong la bona
- O ne a boulela	(4)
6.1.6	Modimo / Mmopi wa rona	(2)
6.1.7	- Thuto ya mohala dikolong
- Ha ho sa na kgethollo
- Mananethuto a matjha jk. OBE
- Baithuti ba fuwa menyetla ya ho kenela mekgatlo ya makgotla a dikolo (SGB)	(4)
6.1.8	Ee / tjhee! Ha motho a ntse a atleha dintho di a fefoha (etc.) Ananela maikutlo a hae ha feela a utlwahala.	(4)
6.1.9	Matsatsing ana le ba kojwana di mahetleng ba na le hona ho ka ithuta
(Ho ananelwe / amohelwe dikarabo tse ding tsa bahlahllobuwa)	(2)

[30]

KAPA

6.2 Tjhelete, mahlopha-a-senya

Melemo ya tjhelete

- Ke seemela sa mefuta yohle ya meruo a kang dikgomo, dinku, dipere, matlo, mapolasi esita le eng feela e ruehang
- E bolokeha ha bonolo o e lahlala bankeng ha e sokodise jwalo ka leruo la diphooftolo.
- Diphooftolo di na le mosebetsi o boima di a bulelwa le ho diswa.
- Tjhelete e bua maleme ohle. Ka nako e nngwe o ka etela mafatsheng a mang mme ha o fihla teng tjhelete ya hao e ka fetolelwa tjhelete ya naha eo.
- Tjhelete ha e shwe, ha e bole feela e ntse e fumana tswala ha e le bankeng, e a eketseha.
- Tjhelete ha e na hore o ile sekolong kapa tjhe. Le bao ba sa kopanang le monyako wa sekolo ba tseba ho e bala hantle.

Mathata a tjhelete

- Batho ba sebetsa ha boima ba habile ho ba le tjhelete e ngata
- Ba nka mesebetsi le ha ba sa e rate hore feela ba fumane tjhelete
- Ba bang ba e batla ka tsela tse fosahetseng ba etse dintho tse hlabisang dihlong
- Tjhelete e hlokisa ba sebetsang kgotso meyeng ya bona
- Ha ba sa tsotella le bana, ha ba na sebaka lebitsong la tjhelete
- Bobudu le bosenyi mmusong wa rona bo iphile matla. Basebeletsi ba mmuso ba bang ba se nang nnete ba e sebedisa bohlaswa, ka baka la meharo.
- Maratong teng ha re sa bua. Ha ho sa nyallwa lerato ho se ho nyallwa tjhelete feela.
- Ba ipoloketseng tjhelete e ngata ka bolotsana kapa ka tsela tsa nnete, ha ba fumane phomolo. Meya ya bona e dula e sa phutoloha ba na le matswalo a hore e ka tshoha e ba phonyoha.
- Batho ba leka mekgwa e mengata ya ho ba le tjhelete e ngata ka potlako. (30)

[30]